

Sygn. akt I.Ca 208/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2016r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Cezary Olszewski
Sędziowie SO :	Małgorzata Szostak – Szydłowska Aneta Ineza Sztukowska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2016 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. Ł.**

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę 50 000,00 zł

na skutek apelacji powódki W. Ł. od wyroku Sądu Rejonowego w Elku z dnia 4 kwietnia 2016r. sygn. akt I C 949/15

Oddała apelację.

SSO Małgorzata Szostak – Szydłowska SSO Cezary Olszewski SSO Aneta Ineza Sztukowska

Sygn. akt: I. Ca. 208/16

UZASADNIENIE

Powódka W. Ł. wystąpiła z pozwem przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. o zapłatę kwoty 50.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na skutek śmierci męża spowodowaną wypadkiem komunikacyjnym z dnia 6 kwietnia 1998 r.

Pozwany Zakład (...) wniósł o oddalenie powództwa podnosząc, iż powódka i jej rodzina po śmierci męża otrzymała od niego szereg świadczeń, w tym odszkodowanie za pogorszenie się sytuacji materialnej po śmierci męża.

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2016 r. w sprawie o sygn. akt: I. C. 949/15 Sąd Rejonowy w Elku zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 25.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 marca 2015 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym, zakresie oddalił powództwo. Ponadto zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.817,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu stosunkowo rozdzielonych oraz nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (kasa Sądu Rejonowego w Elku) kwotę 1.425,84 zł z tytułu nieuiszczonych kosztów sądowych, od których powódka została zwolniona.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Dnia 6 kwietnia 1998 r. w wypadku komunikacyjnym zginął R. Ł. – mąż W. Ł.. Sprawcą tego wypadku był D. Ł..

W związku z tragiczną śmiercią męża R. Ł., powódka przeżyła gwałtowny stres powodujący zaburzenia adaptacyjne. W objawach adaptacyjnych dominowała u niej złość połączona z obniżeniem nastroju i przedłużenie się w czasie tych emocji - poza okres typowej żałoby - związane było z mechanizmami przystosowawczymi i okolicznościami zewnętrznymi. Powódka nie pozwalała sobie i nie mogła sobie pozwolić na otwarte przeżywanie żałoby, obawiała się, że ujawniony natłok silnych uczuć i emocji nie pozwoli jej na podążanie obowiązkom, jakie na nią spadły i zakłóci proces powrotu do psychicznej równowagi najmłodszej córki. Powódka odczuła silny stres. Redukowanie i wyciszanie się silnych reakcji stresu typowych dla żałoby i wtórnych zaburzeń adaptacyjnych u powódki było utrudnione z przyczyn subiektywnych i wewnętrznych (cechy osobowościowe) oraz z przyczyn obiektywnych, zewnętrznych (niemożność scedowania na nikogo obowiązków dodatkowych, jakie spadły na nią po śmierci jej męża, potrzeba chronienia córki), dlatego też okres stopniowego powracania do stabilności psychicznej trwał u niej dłużej niż w typowym przebiegu żałoby, czyli przez ok. 10 lat po śmierci męża.

Oceniając materiał dowodowy Sąd Rejonowy uznał, że powództwo o zapłatę zasługiwało na uwzględnienie w części, tj. do kwoty 25.000,00 zł. Sąd Rejonowy podkreślił, że powódka pomimo, iż straciła męża, z którym żyła ponad 30 lat, to jednak pogodziła się już z traumą i żałobą oraz ułożyła sobie życie.

Powyższą kwotę Sąd Rejonowy zasądził na podstawie art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. - Dz. U. z 2013 r., poz. 392).

Sąd Rejonowy orzekł o odsetkach zasądzonych w wyroku od kwoty zadośćuczynienia na podstawie art. 481 k.p.c.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie do art. 100 k.p.c., stosownie do wyniku sprawy.

Powódka W. Ł. zaskarżyła rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego w części oddalającej powództwo (pkt II) oraz odnoszące się do kosztów procesu (pkt III), zarzucając Sądowi Rejonowemu:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. poprzez jego błędną wykładnię, a co za tym idzie, przyjęcie, że rozmiar krzywdy i cierpienia powódki oraz całokształt negatywnych następstw zdarzenia z dnia 6 kwietnia 1998 r., jakich doznała powódka w swoim życiu, uzasadnia przyznanie zadośćuczynienia na poziomie wskazanym w wyroku, co skutkowało rażącym zaniżeniem wysokości odpowiedniego i należnego powódce zadośćuczynienia,

2) naruszenie przepisów prawa procesowego:

a) art. 233 § 1 k.p.c. przez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie co miało istotny wpływ na treść roszczenia poprzez pobieżną ocenę rozmiaru krzywdy powódki,

b) art. 100 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 6 Rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu poprzez jego niezastosowanie w sytuacji przesłanek do zasądzenia powódce zwrotu pełnej kwoty tytułem zastępstwa procesowego wobec istnienia krzywdy na skutek utraty osoby najbliższej, a niewłaściwe zastosowanie w to miejsce art. 98 k.p.c.

Wskazując na te zarzuty, powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zasądzenie od pozwanego na jej rzecz tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwoty 50.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 14 kwietnia 2015 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

Pozwany nie odniósł się do zarzutów apelacyjnych wywiedzionych przez powódkę.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powódki jest niezasadna, a podniesione w niej zarzuty nie mogą spowodować, zgodnie z wnioskiem apelacji, zmiany zaskarżonego wyroku, który odpowiada prawu.

Sąd Okręgowy, po zapoznaniu się i rozważeniu całości zebranego w sprawie materiału dowodowego, doszedł do wniosku, że ustalenia faktyczne, których dokonał Sąd pierwszej instancji są prawidłowe, w związku z czym przyjmuje je za własne. Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy zasadniczo właściwie rozważył zebrany materiał dowodowy, respektując zasady określone w art. 233 § 1 k.p.c. i na tej podstawie ustalił okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia. Uzupełniająco jednak należy wskazać, że roszczenie powódki o zadośćuczynienie należy rozpatrywać w granicach art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c., albowiem podstawą dochodzonego żądania stanowi naruszenie dobra osobistego podmiotu, w którego osobę godzi bezpośrednio zdarzenie wypadkowe. Przepis art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych wskazuje raczej na zakres odpowiedzialności ubezpieczonego, którym jest posiadacz lub kierujący pojazdem, a która to odpowiedzialność przechodzi na ubezpieczyciela, z uwagi na zawartą z nim umowę ubezpieczenia.

W orzecnictwie i doktrynie utrwalone jest stanowisko że spowodowanie śmierci osoby może prowadzić do naruszenia dobra osobistego osób jej bliskich poprzez zerwanie więzi rodzinnej łączącej osoby bliskie ze zmarłym. Wielokrotnie Sąd Najwyższy wskazywał, że o ile do naruszenia więzi rodzinnej doszło na skutek śmierci osoby spowodowanej czynem niedozwolonym, to może być uzasadnione przyznanie osobom bliskim zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 marca 2012 roku, I CSK 314/11 (LEX nr 1164718) stwierdził, że w stanie prawnym sprzed dnia 3 sierpnia 2008 r. spowodowanie śmierci osoby bliskiej mogło stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Prawo do życia w rodzinie i utrzymania tego rodzaju więzi stanowi bowiem dobro osobiste rodziny i podlega ochronie na podstawie art. 23 k.c. i art. 24 k.c.

Powszechnie akceptowany jest też pogląd, że przepis art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w brzmieniu sprzed dnia 11 lutego 2012 r. nie wyłączał z zakresu ochrony ubezpieczeniowej zadośćuczynienia za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosił odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. (tak Sąd Najwyższy m. in. w uchwale z dnia 20 grudnia 2012r. III CZP 93/12 OSNC 2013/7-8/84, LEX nr 1267081, Biul.SN 2012/12/11, M.Prawn. 2013/2/58). Wyżej wymieniony przepis wskazuje, że uprawnienie osoby trzeciej do żądania od ubezpieczyciela odszkodowania z tytułu ubezpieczenia pojazdu mechanicznego powstaje wówczas, gdy posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są zobowiązani zgodnie z przepisami prawa cywilnego do odszkodowania za szkodę wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu. Ustawodawca posługuje się przy tym pojęciem szkody szeroko rozumianej, obejmującej zarówno uszczerbek majątkowy, jak i niemajątkowy. Odpowiedzialność ubezpieczyciela za krzywdę osoby, wobec której ubezpieczony ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 448 k.c. nie jest zatem wyłączona.

Pogląd ten odnieść należy do stanów faktycznych, jakie wystąpiły przed dniem 3 sierpnia 2008 roku. W tej bowiem dacie, ustawodawca wprowadził do kodeksu cywilnego, a ściślej rzecz ujmując do art. 446 k.c., dodatkowy § 4, w którym to ustanowił możliwość żądania przez najbliższych członków rodziny zmarłego, odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez nich krzywdę na skutek utraty osoby bliskiej.

Treść art. 448 k.c. stanowi, że w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny.

Celem zarówno art. 446 § 4 k.c. i art. 448 k.c. jest złagodzenie krzywdy doznanej na skutek szkody niemajątkowej, którą w świetle obu powołanych przepisów należy interpretować w sposób tożsamy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2011 roku, IV CSK 10/11, LEX nr 1102876).

W świetle zarzutu zawartego w apelacji rozważenia zatem wymaga tylko wysokość zadośćuczynienia.

Sąd Okręgowy nie podziela stanowiska powódki, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest rażąco zaniżona. Zarzut naruszenia art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. jest zatem nieuzasadnionym.

Przepis art. 448 k.c. stanowiący podstawę zasądzenia zadośćuczynienia na rzecz osoby, której dobro osobiste zostało naruszone nie zawiera kryteriów, które należy brać pod uwagę przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Kryteriów takich nie zawiera także przepis art. 445 k.c., który także przewiduje zadośćuczynienie. W obu tych przepisach mowa jest natomiast o możliwości przyznania sumy odpowiedniej jako zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Ustalenie odpowiedniej sumy na gruncie art. 448 k.c. powinno nastąpić podobnie jak w przypadku ustalania wysokości zadośćuczynienia na podstawie art. 445 k.c. przy uwzględnieniu wszelkich istotnych okoliczności, a to rozmiaru doznanego uszczerbku, charakteru następstw naruszenia. Kryteria jakimi powinien się kierować Sąd określając kwotę zadośćuczynienia sformułowane są na tle orzecznictwa i mają one uwzględniać przede wszystkim wstrząs psychiczny i cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej (np. nerwicy, depresji), stopień, w jakim pokrzywdzony będzie umiał znaleźć się w nowej rzeczywistości i ją zaakceptować, wiek pokrzywdzonego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, LEX nr 898254; z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, LEX nr 1212823). Jednakże także w tym przypadku należy mieć na uwadze, że celem zadośćuczynienia jest przede wszystkim złagodzenie krzywdy doznanej przez poszkodowanego.

Zadośćuczynienie przyznane na gruncie art. 448 k.c. także musi mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny, przy czym uzasadniony jest pogląd, że w tym przypadku funkcję tę na ogół spełniają kwoty niższe niż te zasądzone na rzecz poszkodowanych na podstawie art. 445 § 1 k.c. Kompensacja szkody w tym wypadku, nie dotyczy bowiem osoby, która bezpośrednio uczestniczyła w zdarzeniu, lecz osoby jej bliskiej, zatem już z tego względu katalog niematerialnych skutków zdarzenia jest węższy, nie obejmuje bowiem przykładowo takich kryteriów, jak rozmiar bólu i cierpienia fizycznego związanych z utratą zdrowia i koncentruje się przede wszystkim na kwestii odczuć psychicznych osoby bliskiej zmarłemu. Stanowisko takie potwierdza analiza orzecznictwa w podobnych sprawach.

Skoro zatem zadośćuczynienie ma spełniać funkcję kompensacyjną, to jego wysokość musi przedstawiać wartość ekonomicznie odczuwalną, ale z drugiej strony nie nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa. Innymi słowy wysokość zadośćuczynienia powinna być utrzymana w rozsądnych granicach.

Ustalając, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia jest 25.000,00 zł Sąd Rejonowy uwzględnił, że pożycie małżeńskie powódki ze zmarłym mężem trwało 38 lat. Ponadto powódka była silnie związana z mężem i że jego śmierć wywołała u niej silny stres związany z traumą dojmującej straty. Sąd Rejonowy zważył również proces żałoby trwał u powódki ponadprzeciętnie, jednak nie spowodował u niej trwałego uszczerbku na zdrowiu, nie upośledzał jej zdolności do prawidłowego funkcjonowania psychospołecznego i z czasem ustąpił przechodząc w stan wdowieństwa świadomego straty i dostosowującego się do niej w sposób typowy, naturalny. Należy mieć przy tym na względzie, że na obniżony stan psychiczny powódki wpływ miała też śmierć jej syna, który jednocześnie z jej mężem podróżował, a który ponosi odpowiedzialność za to zdarzenie.

Przyznanie zadośćuczynienia ma przede wszystkim zrekompensować krzywdę i ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej. Skutki przedwczesnej śmierci spowodowanej czynem niedozwolonym polegające na zerwaniu więzi rodzinnej trwają przez całe życie osób bliskich. Krzywda ta jest tym dotkliwsza jeśli osoba bliska zmarłemu stała się osobą samotną i zadośćuczynienie przyznawane takim osobom powinno być wyższe.

Dla określenia wysokości zadośćuczynienia nie jest też obojętny wpływ czasu od momentu naruszenia dóbr osobistych. W niniejszej sprawie pomiędzy wypadkiem, w wyniku którego śmierć poniósł mąż powódki a wniesieniem pozwu

minęło około 18 lat, w czasie których wiele się w życiu powódki wydarzyło, a przede wszystkim zaakceptowała obecny stan rzeczy i dostosowała się do niego w sposób naturalny.

Podkreślić też należy, że określenie wysokości zadośćuczynienia jest przede wszystkim uprawnieniem sądu pierwszej instancji, a sąd odwoławczy może dokonać korekty zasądzonego zadośćuczynienia tylko wówczas, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, jako rażąco wygórowane, lub rażąco niskie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 lipca 1970 r. III PRN 39/70, OSNCP 1971/3/53). W okolicznościach niniejszej sprawy brak jest podstaw do przyjęcia, że ustalone przez Sąd Rejonowy zadośćuczynienie jest zaniżone, a w szczególności zaniżone w stopniu rażącym. Sąd pierwszej instancji ustalając kwotę zadośćuczynienia wziął pod uwagę wszystkie okoliczności, które mają wpływ na jego wysokość. Nie dopatrywał się Sąd Okręgowy błędu w sposobie ustalenia rozmiaru krzywdy, a stanowisko Sądu I instancji zostało oparte na właściwej analizie stanu faktycznego. W takiej sytuacji ingerencja Sądu II instancji w wysokość zasądzonego zadośćuczynienia nie byłaby właściwa.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa procesowego, odnoszących się do rozstrzygnięcia o kosztach procesu, należy zauważyć, że są one również nieuzasadnione. Wskazać należy, że art. 100 k.p.c. wyraża zasadę kompensaty tych kosztów, która umożliwia sprawiedliwe ich rozdzielanie między stronami, w wypadku częściowego uwzględnienia żądań pozwu. Przepis upoważnia sąd m. in. do obciążenia jednej strony całością kosztów, jeżeli określenie należnej powódce sumy zależało od oceny sądu. Odwołanie się w omawianej regulacji do „oceny sądu”, w sposób wyraźny wskazuje na zastosowanie omawianego przepisu przede wszystkim w sytuacjach, w których o wysokości żądania pozwu sąd orzeka na podstawie art. 322 k.p.c., tj. na podstawie „własnej oceny”, gdy ścisłe udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione. Przepis ten, wobec niezamieszczenia w nim wzmianki o zadośćuczynieniu, nie ma zastosowania do zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę na podstawie art. 448 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 stycznia 2013 r., I ACa 798/12, LEX nr 1286462, wydany na gruncie art. 446 § 4 k.c.). Nie można przy tym uznać, że w każdej sprawie o zadośćuczynienie, w zasadzie obowiązkiem sądu jest przyznanie kosztów postępowania stronie powodowej, której żądanie zostało uwzględnione przynajmniej w części. Tego rodzaju sytuacja kłóciłaby się z zasadą dyspozytywności, która z jednej strony wskazuje, że zakres żądania kształtuje sama strona powodowa, ale z drugiej czyni ją również odpowiedzialną za zgłoszone roszczenie. Rzeczą strony dochodzącej zadośćuczynienia, w szczególności reprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika, jest wstępna ocena żądania, co do jego zasadności i wysokości. To strona powodowa winna ponieść ryzyko, że jeżeli wytoczy powództwo o świadczenie nadmiernie wygórowane, będzie musiała w tym zakresie ponieść konsekwencje w zakresie kosztów procesu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., III CZ 61/11, LEX nr 1101327). W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy słusznie uznał, że skoro roszczenie powódki ostało się w połowie, uzasadnione jest zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu wyliczonych od uwzględnionej części powództwa i poniesionych przez nią wydatków. Nie można zatem zarzucić Sądowi Rejonowemu naruszenia art. 100 k.p.c. poprzez niewłaściwe rozliczenie kosztów procesu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. apelację powódki oddalił.

SSO Małgorzata Szostak – Szydłowska SSO Cezary Olszewski SSO Aneta Ineza Sztukowska